

БОГДАН КРАВЦІВ

ЗИМОЗЕЛЕНЬ

СОНЕТИ Й ОЛЕКСАНДРИНИ

ФИЛАДЕЛФІЯ — 1951

diasporiana.org.ua

Видавництво „Америка“

З друкарні В-ва „АМЕРИКА“, 817 Норт Френклин Стріт, Філадельфія 23, Па.

ЧАР-ЗІЛЛЯ

А де той святий Ян,
що нам три огні клав?
Освятя нам зілля
і вшитко коріяя!

Із собіткових пісень,
записаних на Бардієвщині

Далекий світ любистку й розмай-зілля,
де дні й дороги чаром перелляті,
де ми виходили барвінок рвати,
плести вінки і дружби і весілля.

Де з карт таємних добра ворожила
казала нам, що будемо багаті
на гроші й долю, на дітей, що ждати
в житті нам треба миру та привілля.

Той світ далекий воскресає знову
із горстки слів, окритих воен згаром,
із крихти чебрецю сухого й рути —

і ми виходим в місячну понюву
збирати зілля згадок, пити з чаром
солодким їх — гірке дання отрути.

ВЕСНЯНКА

Ой, весна, весна, та весняночка,
А де ж твоя дощка та паняночка.

Із пісень-веснянок

Скресає крига, сніг стає водою,
струмують вруна і прудкі струмки —
і давній спогад пошумом ріки,
далеким шумом кличе нас тудою,

де квіттям юним, кровю молодою
горів кохання пошиб чарівкй
і в танець вабив приторком руки,
в обміть пянливу любого прибою.

Ще мить — і знову витягнеться струнко
ставна берізка і, навспиньки ставши,
цілунком усток, пелюсток торкне.

І закоханням, мов солодким трунком,
наллється серце, як давно, як завжди,
як давня юність — щасне і ясне.

УРОЖАЙ

Запрягайте воли,
Поїдем до діброви:
Сосноньки витинати,
Коповьки підшкрати!

З обжигкових пісень
зібр. Ж. Павлі

Пливтимуть ялові і літа й зими
над полем днів і снів моїх. Масна
триватиме облогом цілина
незаймано — поки чийсь плуг незримий

над бурянами не перейде злими
і не заграють з темних надер дна
грайливі вруна слів — і даліна
хвилястими ланами не густиме.

І наче б завтра треба вже умерти,
немов ішла б про день останній мова,
устану буйний, спалахнувши живо —

і вийду в поле, радісний і впертий,
збирати ясен дар живого слова,
багате опроваджувати жниво.

ДОЖИН

Сяв соненько, сяв,
До землі припадає,
Так, як ми припадали,
Нивоньки дожипали.

Із волинських живих

Як сонце світле до землі, до поля
я — дожинавши ниви — припадаю
і горсточку багатого врожаю
в козу вяжу, щоб щастя й добра доля

і нарік не минали. На роздолля,
на озеро вечірне, що без краю,
дивлюсь востаннє — ясен од розмаю
далекого проміння, як тополя.

Хвилина ще — і поруч із снопами
я ляжу втомлений і буду снити
у тиші ночі повній і німій —

про те, як сонце сходило над нами,
про дні шукань, блукання і гонитви,
про перший, ще несмілий, заспів мій.

ПОЖНИВЯ

Скільки на небі зірочок,
Стільки на полі копочок!
Зірочки небо світили,
Кочонька поле укрили.

Із обжянквих пісень

Учора нам багатий снився сон:
пшеничним золотом поля горіли,
на срібло кіс лягало збіжжя зріле
і з піль ми звозили й несли полон —

і грала кров у жилах спраглих лон,
женцям і жницям дні весільні мріли,
слова й пісні, мов бджоли срібнокрилі,
бриніли із серпами в унісон.

Сьогодні — зорані поля й городи,
виблискують до сонця масно скиби,
чекаючи, щоб зерно слова чисте

упало в землю, спрагнену уроди,
і прорістю вросло в розкриті глиби
і хвилями котилось колосисте.

В Е Ч І Р

Уже вечір, вечірній вітер . . .

В. Свідацький: Зрада

Осіння прозолоть: і смутку сутінь,
і відходу негаданого біль,
і на верхівях стишених топіль
проміння соняшне. Далекі путі,
стежки колишні, пройдені й забуті,
і гони незміренні рідних піль
у пам'яті зринають звідусіль,
як юність давня — неповторні й сутні.

Гуляти вдвох ідем пори такої —
і синові, мов казку заповітну,
кажу, що гасне, що відходить день . . .

Він дивиться — і щасним неспокоєм
в очах його прийдешні ранки квітнуть —
як розмай білих радісних вишень.

БАБИНЕ ЛІТО

Рано в неділю зелене вино саджене —
А в неї
Стратили літенько гречвії молодці
За неї.

Із колядки, що її співають вдові

Займаються вогнем, горять дерева
одне за одним, Золотастий дим
снується в небо і сріблом тремким
леліє прохолода вереснева.

На захід день тікає і, мов мева,
тривожно думка бється, що ні з чим
назустріч літам вийти молодим,
що спів береться померками мрева.

Одна лиш радість нині: у коморі
вино і мед і сливи соковиті —
то зайде ввечері ще хтось із друзів
і, випивши, розхмаримось суворі
і нить незриму згадок будем вити
про дні, що нам цвіли у весен крузі.

Ч А Й К А

Ой, горе, горе тій чайці небозі,
Що вивела чаєняток при битій дорозі.

Із пісні, що її—за "Історією Русов"
—мав скласти Гетьман Мазепа

З доріг далеких краю степового,
де чаром зілля і вода у броді,
в тужливім пісні давньої акорді
прибилася, кигичеш нам, небого,

що десь — ген-ген, над Стиром чи над Богом
гніздо вила і рід ростила гордий,
і що проходили хуртечі й орди
і ти горюєш без насліддя свого.

Вітай же, госте, нам! Вітай над нами,
журлива пісне, пташко, сизопера,
про горе несказанне заквили —

і поведи хоч мріями, хоч снами
туди — над плавні рідні, над озера,
де гнізда при дорозі й ми вили.

ЗИМОЗЕЛЕНЬ

Ой, я тії криженьки крильцями розжену,
Ой, я тії свіженьки ніжками потопчу!

Із пісні веснянки

Ще тільки зазимки, та вже холонуть
осінні ранки в млі неозоримій
і причуттям зимового полону
серця нам бе, тривожить перша зимінь.

А там впаде зима. Далекі бори
вберуться в білу паморозь і з ними
заквітнуть руна сніжним сном озимин
і землю змерзлу зимний грудень зборе.

Ударить вихор, хуга, сніговиця —
і кригою блакить озер засклитися,
мов світ очей. І тільки наші сни

лелітимуть на склі, мов срібні цвіти,
і зимозелень буде зеленіти
передчуттям далекої весни.

ДУША

— Ти бачиш на сході вороних коней,
Покриваних древніми чаролюбами,
Як виривають із свого морочу?
Будуть тихо назад брести,
Будуть тебе везти . . .

В. Свідзінський: Зрада

Сріблом холодним сніг окрие перший
і зжовклий ліс, і поле, що спустіло . . .
Знеможена, тягнувши дряхле тіло,
вона раптово років круг завершить
і пташкою, тяжінь земну ізвергши,
на мить ізлине в дні, що квітли біло,
в життя, що перемогу нам сурміло
і рвалося у бій, мов буйний вершник.
У головах усівши, ще раз гляне
на мідні пятаки, що зір укрили,
на дум і крові незабарну тлінь.
І за хвилину продзвенить востанне
прозорим тремтом, співом срібнокрилим
у неозору зоряну далінь.

НЕРИСТЬ

Ой, нема, нема ні вітру ні хвилі
Із вашої України . . .

Т. Шевченко: Кобзар

Усоганий у твань і баговиння
мізерних слів і мислей цвіль і слизь,
в безвивідь буднів грузнеш. Глухо скрізь
і меркнуть блідо крижаним промінням

колишні зорі. Сміття і плавиння
збирається на плесах, і в розріз
йдуть ночі з днями, і недобра гризь
нам розідає дружбу і сумління.

Пручаєшся, в обридлій рвешся сіті,
як визволу, немов рятунку ждавши
ковтка ясного, чистого повітря.

Та всюди глуш і тиша мертва в світі,
бридня зненависти й підозри завжди —
і ні звідкіль “Ні хвилі, ані вітру”. . . .

ЖОВТЕНЬ

Три роси обібеш,
Три криниці вишеш,
Здійсяться наша мрія —
Ставемо на вогненного змія!—

В. Свідзінський: *Балади*

Колись — за семи ріками — уранці
цвіла латаття золотом далечинь
і яскір жеврів ярко й молочій
і мріли жовтожаром помаранчі.

Любов, серця окриливши юначі,
займала їх, вела на буйний бій,
на кубла негіді, що в них, як в шанці,
чигав потворний жовтобрюхий змій.

Повзли назустріч трясці й жовтяниці,
в очах чорніло від ураз і яду
і жовчю бралися слова ясні.

Але ж загинув змій! Чи тільки сниться?
. . . По бойовищі молодого саду
чвалує осінь на гнідім коні.

Б Л У Д

Як кого нападе блуд, нехай згадає, в
який день було Різдво, візьме землі
з-під ніг і посвіпле собі на голову.

З "Українських приказок" Номиса

Взялися блудом дні мої й дороги,
все глибше у чужу вгрузавши твань,
лиш пригадом далеких поривань
князь-місяць сновидає круторогий.

Йдуть вивертом ворота і пороги
і думи розтікаються навмань:
за круг заклятий, за незриму грань
не виведуть колеса ні остроги.

Намарне, сповнений тривога до краю,
вгадати рвуся: второк чи субота
святилися різдвяними святками.

Даремне помацки, сліпма шукаю
за крихтою хоч глини, хоч болота —
то ж всюди, скрізь тут — не земля, а камінь.

ПІЗНОЦВІТ

Та куди я піду,
Куди повернуся,
То все чужина!

Із сирітських пісень,
зібраних Ж. Павлі

Хтось пісню заведе ясну, знайому,
заграють скрипки раді й безтурботні —
і знову ранить, палить біль стократній:
— Знайти шляхи . . . Вернутися додому . . .

І знов, немов гостець у зриві злому,
рве туга нервів поводи й оброті,
свердлить нестерпно в мізку — і самотнім
тривожить серце криком ніч бездомну:

Учуйте, друзі! Принесіть, пришліте
з далеких піль, де рідні дні і хати,
пізноцвіту — чар-зілля листопаду!

Подайте поміч тугу одоліти,
несвітську муку, розпач вгамувати
хоч краплею пізноцвітнього яду.

Р А Н Ї

Ой, ти наш пане, пане Іване!
У тебе в домі та як у раю...

З гуцульської волядки

Ряснотою, разками рос і перед
розсипав хтось рясу барвистих снів
про ранній рай, що рястом нам синів,
ряхтів блакиттю, мов гірські озера,

і тільки відсвігом горить тепера
на віях дочок і в очах синів,
і з саду, що спалився, зосенів,
далеких згадок птаство срібнопере

на відліт беться. Клонить бо, відводить
до ночі нас тривога тмянокрила,
морочить темним причуттям зими.

І стигне кров, живі холонуть води,
що зимний вихор ламає крила
і в рань ясну не вернемося ми.

ЯК ПТАХИ В ДАЛЕЧІНЬ . . .

Як птахи в далечінь, під бурю і під громи,
від рідних зір і гнізд одбилися давно ми.
Йшли повенню вогні. І задуми й доми
згаряли нам дотла — і далі ми з дітьми,
тікали далі в світ — як птахи — безупину . . .
Хоч промінь спогаду, хоч мрій одну жарину
хотіли зберегти, голубити в серцях —
про край, про рідний наш! І завжди темний шлях
одводив далі нас, у далеч невідому . . .
Знайшли чужину ми, згубили путь додому.
І нині молимося, щоб знявся буревій,
щоб хоч дітей привів до рідних зір і мрій.

З УРОЧИЩ І ГАЇВ . . .

З урочищ і гаїв, із рідного привілля —
в чужину ідучи — узяв я жменю зілля,
і горсточку пісень, і жмут цілющих слів.
В дорожній клунок вклав і чаром перевив:
любисток і чебрець, шалвії трішки й рути
про вроки і дання, від пристріту й отрути;
а надто ще листків гіркокого полину.
Та стерлося все те у сумішку одну —
і нині гірчавінь на серці безустану . . .
Зберіг окремо я лиш пучечку евшану:
щоб нюхавши його колись мої сини,
знайшли додому шлях далекий, та ясний.

ІЗ МИРУ ТИХИХ СІЛ . . .

Із миру тихих сіл, де тиння й обороги,
де дим хатин курних і курява дороги,
нас туга надила, зряджала наші сни
і човни молоді в незнаний, осяйний
заобрійний ген світ. Нестримні, повні віри
знялися наші дні у вимріяний вирій —
у далеч захватну. І стелиться їм шлях
крізь славу чужини, по пишнотних полях —
та всюди ми чужі, ніде не маєм дому.
І — мов під осінь вже — окриливши утому,
злинаєм тугою до миру тих хатин,
що їх — мов серце нам — і дим обвів і тин.

І ЗНОВУ ХВИЛЯМИ . . .

І знову хвилями чужинного одбою
осінні плинуть дні. Вологою рясою,
краплинами срібла кладеться перший сніг
на синю прозолоть очей твоїх ясних,
далекої — мов сон — землі моєї Ладо.
І знову я в Твій день — десятий листопаду —
як і минулих літ, гостинчиком несучу
поліття сонячну, замріяну ясу —
барвисті й захватні косирки-глядіолі;
щоб щасним причуттям осяяїцької долі
і мрій веселкою їх пупянки цвіли
крізь сутінь осени, крізь прозимінь імлі.

ОСМЕРКНЕ ЗАПАЛ СЛІВ . . .

Осмеркне запал слів і зсутеніють речі —
і з померків у сад виходиш ти надвечір
і дивом дивишся: згоріли ясені,
зотлили липи вже в жовтневому вогні.
І тільки повз плетінь стежок твоїх колишніх
останнім багром ще горять і клени й вишні.
Сплеснувши крильми день, на захід мчиться вчвал
крізь заграву лісів і мрій далеких пал —
і гасне спогадом: так сплеском перелесним
майнули дні ясні, минули літа й весни —
і котиться в далінь чужинну безмети
осінне листя дум. І тихо меркнеш ти.

ОДХОДИТЬ ВАЖКО ДЕНЬ . . .

Одходить важко день, схиляється в прощанні,
проміням гладить сад і яблука останні,
що завтра зірвуть їх. Мов не було весни!
Доріжкою в поля і доня і сини
пішли гуляти ще веселі та щасливі,
листочками гратися і рвати терен, сливи,
не мисливши й на мить про далеч золоту,
що стеле їм шляхи в вишневому цвіту.
Услід їм дивимось, важкі від дум, мов віти:
то ж завтра може так у світ одійдуть діти,
ми ж з поглядом тьмяним повернутим назад
залишимося самі, немов осінній сад.

СЛУЖУ КАМЕНІ ЗНОВ . . .

І як будуть вівчарикв білі вівці пасти,
будуть мої співаночки за крисаню класти.

Із коломийка

Служу Камені знов. Віршую водно й тільки.
І друзями мені: Овідій, ніжний Рільке,
і Рильський, і Зеров. Олександрійський вірш
переманив мене, вподобався найбільш,
немов солодкий лад колядки чи гагілки.
Та часом ось на мить, мов тремт осінній гілки,
біль серце заторкне: а що, як ці листи
прийдеться знов мені розвіять, розмести
із вітром, із чужим по не своєму полі?
І не діждатися, не бачити ніколи
признання любого, найкращої із слав,
щоб співанку мою хтось за крисаню клав.

МИКОЛІ ЗЕРОВУ

І тугу й гострий біль, тривожних днів неспокій
розводив гоже ти в майстерності високій
сонетів різьблених, станких олександрин;
стоявши, наче жрець — між варварів один —
при олтарі Камен, сатрапами проклятих.
І вирік захват твій, що долю поділяти
з Насоном-вигнанцем приречено й тобі:
то ж ти “нікчемних од” не вмів плести юрбі!
То ж навіть — вязнем вже, зневаг зазнавши й горя,
закинутий у сніг, у вихор Біломоря,
ти в тиші зморених, тюремних вечорів
Горацієм ясним замерзле серце грів.

БАРВИСТО НА СТОЛІ . . .

Барвисто на столі невістувки та й айстри.
— Чому спинився ти, поник, примхливий майстре
сонетів міряних, розкотистих октав?
Чом зошита згорнув та й оливця одклав?
То ж осінь вже. Дощі і вересневі громи.
І мов Овідію колись, забитому у Томи,
роковано тобі: пісень тремких плести
і до майбутніх слав мережати мости.
Чого ж ти прагнеш ось? Яких ще зір, поете?
— Не знаю й сам. А втім — до Томів тих, до Гети,
де зброя гомонить, вернувся б безваги —
у варварський мій край, на рідні береги.

ХВИЛИНИ РОЗСТАВАНЬ . . .

Ніль — на 10. листопада

Хвилини розставань розятрені мов рани —
і в розїздах, шляхах і дні і ночі рвані,
і завжди одїздять в незнане поїзди . . .
Що ж привезу Тобі з-за гір, із-за води?
Чи пояс кований, цяцькований на славу,
чи хусти дорогі із шовку, злотоглаву,
чи перстень золотий на пальчики ясні?
Чи може тільки ось приїду впорожні
і гостем мандрівним схилюся над Тобою,
натомленою вкрай і працею й журбою
і тихо так скажу: Не злото, злотоглав, —
я співанку нову Тобі в дорозі склав.

ЩО Є В ЗБІРЦІ:

Чар-зілля	5
Веснянка	6
Урожай	7
Дожин	8
Пожнивля	9
Вечір	10
Бабине літо	11
Чайка	12
Зимозелень	13
Душа	14
Неристь	15
Жовтень	16
Блуд	17
Пізноцвіт	18
Рань	19
Як птахи в далечінь	20
З урочищ і гаїв	21
Із миру тихих сіл	22
І знову хвилями	23
Осмеркне запал слів	24
Одходить важко день	25
Служу Камені знов	26
Миколі Зерову	27
Барвисто на столі	28
Хвилини розставань	29

Графендобрах — Байройт — Регенсбург
1945—1949

ЦЬОГО Ж АВТОРА:

- „ДОРОГА” — поезії, Львів 1929
„ПРОМЕНІ” — поезії, Львів 1930
„СОНЕТИ І СТРОФИ” — поезії, Львів 1933
„ПІСНЯ ПІСЕНЬ” — переспів, Львів 1934
„ДОН КІХОТ В АЛЬКАЗАРІ” — статті, Львів 1938
„ОСТАННЯ ОСІНЬ” — поезії, Прага 1940
„ПІД ЧУЖИМИ ЗОРЯМИ” — октави, I. вид. Прага 1941, II. вид.
Сокаль 1941
„РЕЧІ Й ОБРАЗИ” — переклади з Р. М. Рільке, Нюрнберг 1947
„КОРАБЛІ” — вибрані поезії, Байройт 1948

